

ความเที่ยงธรรมในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเรดด์พลัส

คู่มือฉบับย่อสำหรับวิทยากรกระบวนการระดับรากหญ้า

คำถาม และ คำตอบ

ความเที่ยงธรรมในการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศและเรดด์พลัส คู่มือฉบับย่อสำหรับวิทยากรกระบวนการ ระดับรากหญ้า

คำถาม และ คำตอบ

Copyright © RECOFTC พุทธศักราช 2557

กรุงเทพฯ , ประเทศไทย

ภาพถ่ายทุกภาพในเอกสารเป็นของRECOFTC

ผู้สนใจสามารถทำการผลิตซ้ำเอกสารเพื่อการศึกษาหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นที่ไม่ใช่การค้า โดยไม่จำเป็นต้องได้รับการยินยอมอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของลิขสิทธิ์แต่ไม่อนุญาตให้ทำการผลิต ซ้ำเพื่อขายหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นทางการค้าโดยปราศจากการอนุญาตอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษรจาก เจ้าของลิขสิทธิ์แต่ไม่อนุญาตให้ทำการผลิตซ้ำเพื่อขาย หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นทางการค้าโดยปราศจากการอนุญาตอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษรจาก เจ้าของลิขสิทธิ์

เอกสารนี้พัฒนาขึ้นโดย RECOFTC ภายใต้โครงการเสริมสร้างศักยภาพเรดด์พลัสระดับรากหญ้าในเอเชีย (โครงการ REDD+Grassroots) โดยการสนับสนุนของ Norwegian Agency for Development Cooperation (NORAD) และโครงการเพื่อความเที่ยงธรรมระดับรากหญ้าและการขยายเครือข่ายในลุ่มน้ำโขง(โครงการ GREEN Mekong), โดยการสนับสนุนของ United States Agency for International Development (USAID) ความคิดเห็นในเอกสารนี้ไม่ถือเป็นมุมมองทั้งหมดของ RECOFTC – ศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า, NORAD และ USAID และ RECOFTC จะไม่รับรองต่อความผิดพลาดหรือความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นเกิดจากการแปลเอกสารนี้จากต้นฉบับภาษาอังกฤษไปสู่ภาษาอื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

RECOFTC ขอขอบคุณแหล่งทุนสนับสนุนได้แก่ NORAD สำหรับการสนับสนุนโครงการ REDD+Grassroots และ USAID สำหรับการสนับสนุนโครงการ GREEN Mekong

วัตถุประสงค์ของเอกสาร

คู่มือฉบับย่อนี้เป็นผลจากความร่วมมือระหว่างโครงการระดับภูมิภาคของ RECOFTC 2 โครงการ – ได้แก่ โครงการเสริมสร้างศักยภาพเรดด์พลัสระดับรากหญ้าในเอเชีย (หรือโครงการREDD + Grassroots) และโครงการเพื่อความเที่ยงธรรมระดับรากหญ้าและการขยายเครือข่ายในลุ่มน้ำโขง (หรือ โครงการ GREENMekong) วัตถุประสงค์ของคู่มือรวมคำถามคำตอบนี้เพื่อสนับสนุนวิทยากรกระบวนการในระดับรากหญ้าผู้ซึ่งมีบทบาทหน้าที่จัดการอบรมเพื่อส่งเสริมความเที่ยงธรรมทางสังคมในการบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะกิจกรรมภายใต้กลไกเรดด์พลัส (REDD+) หรือ การลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการทำลายป่าและป่าเสื่อมโทรมคู่มือฉบับนี้ยังจะเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักๆ ในระดับจังหวัดหรืออำเภอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ต้องทำงานสร้างกระบวนการเรียนรู้ในท้องถิ่นและในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเที่ยงธรรมในการพัฒนาวิธีการเพื่อบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และวิธีการอื่นๆ ในการจัดการป่าไม้

แม้ว่าจะมีเอกสารอื่นๆ ที่อธิบายเกี่ยวกับเรดด์พลัสในเชิงลึกหรือแม้กระทั่งเอกสารเกี่ยวกับประเด็นเรดด์พลัสที่เจาะจงในประเด็นความเที่ยงธรรมอยู่ทั่วไปก็ตามเราก็ยังพบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับล่างมักไม่ค่อยเข้าถึงเอกสารเหล่านี้หรือหรือไม่ได้รับเอกสารที่เข้าใจง่ายสำหรับพวกเขาเกี่ยวกับความเที่ยงธรรมกับเรดด์พลัส ดังนั้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับรากหญ้าจึงมักไม่สามารถทำความเข้าใจและใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการส่งเสริมความเที่ยงธรรมในพื้นที่ได้ นอกจากนี้ยังพบว่าแนวคิดเกี่ยวกับความเที่ยงธรรมทางสังคมนั้นค่อนข้างซับซ้อนและมักจะเป็นนามธรรมจึงต้องมีการอธิบายให้เข้าใจง่ายขึ้นสำหรับผู้เกี่ยวข้องในท้องถิ่นและเนื่องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับรากหญ้า รวมทั้งภาคประชาสังคมในท้องถิ่นและองค์กรพัฒนาเอกชน ยังไม่มีศักยภาพเพียงพอในประเด็นนี้ ทำให้ไม่สามารถนำเสนอมุมมองและความต้องการต่อผู้กำหนดนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเสียอำนาจต่อรองให้กับกลุ่มผลประโยชน์ที่สามารถสร้างแรงจูงใจได้มากกว่า คู่มือฉบับย่อนี้ซึ่งรวบรวมคำถามคำตอบนี้ จะมีคำอธิบายง่ายๆ เกี่ยวกับองค์ประกอบหลักของความเที่ยงธรรมทางสังคมในบริบทป่าไม้, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และเรดด์พลัส

¹ REDD+ มีรายละเอียดมากกว่าการทำลายป่าและป่าเสื่อมโทรม, และให้ความสำคัญรวมถึงการอนุรักษ์, การจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน, และการเพิ่มการเก็บกักคาร์บอนในป่า

เนื้อหาในคู่มือฉบับย่อ

ในคู่มือฉบับย่อนี้จะมีชุดคำถามและคำตอบ 10 ประเด็นเด่นๆ โดยคำถามนั้นจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการพัฒนาศักยภาพของวิทยากรกระบวนการในระดับรากหญ้าซึ่งจะมีทั้งคำถามพื้นฐานเกี่ยวกับความเที่ยงธรรมทางสังคมในบริบทการจัดการป่าไม้และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในขณะที่เดียวกันก็มีประเด็นที่กระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการเพิ่มความเที่ยงธรรม, การมีส่วนร่วม และการดึงทุกส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเรดด์พลัส โดยรายละเอียดของคำถามต่างๆ มีดังต่อไปนี้:

ส่วนที่ 1 – แนวคิดพื้นฐาน ในส่วนนี้จะอธิบายแนวคิดความเที่ยงธรรมทางสังคม, องค์กรประกอบ, และความแตกต่างจากคำว่า ความเท่าเทียม หรือ equality ในบริบทป่าไม้, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ เรดด์พลัส

ส่วนที่ 2 – ความเที่ยงธรรมในบริบทป่าไม้, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ เรดด์พลัส กล่าวถึงพัฒนาการของความเที่ยงธรรมในภาคป่าไม้, และความสำคัญในการส่งเสริมความเที่ยงธรรมในภาคป่าไม้, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ เรดด์พลัส

ส่วนที่ 3 – แนวทางด้านนโยบายและความท้าทายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะกล่าวถึงแนวทางด้านนโยบายในระดับสากลเพื่อส่งเสริมความเที่ยงธรรมในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, เรดด์พลัส และความท้าทายที่พบในระดับรากหญ้า

ส่วนที่ 4 – การพัฒนาศักยภาพเพื่อเพิ่มความเที่ยงธรรม ซึ่งจะเน้นที่ความต้องการและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพในระดับรากหญ้าเพื่อทำให้เกิดความเที่ยงธรรมมากขึ้น ในส่วนนี้ยังกล่าวถึงเกณฑ์และตัวชี้วัดที่จะใช้ในการติดตามการนำเอาแนวคิดเรื่องความเที่ยงธรรมทั้งด้านหลักการและประโยชน์มาปรับใช้ในกิจกรรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเรดด์พลัส; นอกจากนี้ยังมีรายละเอียดจากโครงการระดับภูมิภาค 2 โครงการ คือ โครงการ REDD+ Grassroots และโครงการ GREEN Mekong – ว่ามีบทบาทอย่างไรในการส่งเสริมความเที่ยงธรรมในบริบทป่าไม้และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

คำถามหลัก 10 คำถาม

ส่วนที่ 1: แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความเที่ยงธรรม

Q1 ความเที่ยงธรรมคืออะไร และ แตกต่างจากความเท่าเทียมอย่างไร?

Q2 องค์ประกอบหลักของความเที่ยงธรรมมีอะไรบ้าง?

ส่วนที่ 2: ความเที่ยงธรรมในบริบทป่าไม้, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และเรดด์พลัส

Q3 การสร้างเสริมความเที่ยงธรรมในการบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภาคป่าไม้ มีความสำคัญอย่างไร?

Q4 ประเด็นหลักเกี่ยวกับความเที่ยงธรรมในการบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภาคป่าไม้มีอะไรบ้าง?

Q5 ทำไมการขาดความเที่ยงธรรมจึงทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับรากหญ้ามีแนวโน้มที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการบรรเทาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภาคป่าไม้มากขึ้น?

ส่วนที่ 3: แนวทางด้านนโยบายและความท้าทายจากการส่งเสริมความเที่ยงธรรมในการบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภาคป่าไม้ในระดับรากหญ้า

Q6 มีแนวทางหรือกลไกทางนโยบายอะไรบ้างในระดับสากล ที่ส่งเสริมความเที่ยงธรรมในบริบทป่าไม้, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเรดด์พลัส

Q7 การสนับสนุนให้เกิดความเที่ยงธรรมในการบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภาคป่าไม้ ในระดับรากหญ้า มักพบกับอุปสรรคด้านใดบ้าง?

ส่วนที่ 4: การพัฒนาศักยภาพเพื่อเพิ่มความเที่ยงธรรมในระดับรากหญ้า

Q8 บทบาทของวิทยากรกระบวนการในระดับรากหญ้าเพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรมมากขึ้นในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเรดด์พลัสมีอะไรบ้าง?

Q9 เกณฑ์และตัวชี้วัดหลักสำหรับติดตามความเที่ยงธรรมในบริบทป่าไม้, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และเรดด์พลัส?

Q10 บทบาทของ RECOFTC ในการเพิ่มความเที่ยงธรรมในการบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภาคป่าไม้?

ส่วนที่ 1: แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความเที่ยงธรรม

Q1

ความเที่ยงธรรม (equity)คืออะไร และแตกต่างจาก ความเท่าเทียม (equality) อย่างไร?

ความเที่ยงธรรม หรือ equityคือ การทำให้มั่นใจว่าทุกคนจะได้รับโอกาส, สิทธิ, และทรัพยากร ที่เหมาะสมเพื่อเติมเต็มสิ่งที่พวกเขามุ่งหวัง ซึ่งมีพื้นฐานมาจากแนวคิดที่ว่าชีวิตของแต่ละคนควรเป็นไปตามการตัดสินใจของเราเอง ไม่ใช่เกิดจากเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมและซึ่งพวกเขาไม่สามารถควบคุมได้ ความเที่ยงธรรมยังหมายถึงการจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดอย่างทั่วถึงเพื่อให้มั่นใจว่าทุกคนได้รับ ส่วนแบ่งที่'เป็นธรรม' ในทรัพยากรนั้นๆ, ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถเกิดขึ้นได้ถ้าหากกระบวนการในการจัดสรรผลประโยชน์นั้นไม่เลือกปฏิบัติและยุติธรรม

ดังนั้น,เราจะอธิบายความเที่ยงธรรมได้ว่าเป็นการปฏิบัติที่เป็นธรรมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ในระหว่างกระบวนการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายมาสู่การปฏิบัติ รวมไปถึงการจัดสรรทรัพยากรและต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายเหล่านี้, ภายใต้อะไรก็ตามที่ยอมรับร่วมกัน

ความเที่ยงธรรมมีความเชื่อมโยงกับหลักการของความเท่าเทียม หรือ equality-ในแง่ที่ว่าทุกคนมีสิทธิเท่ากันในการดำเนินชีวิตหลายๆ ครั้งเรามักจะมีความสับสนหรือใช้สลับกันไปมาระหว่างคำว่าความเที่ยงธรรมและความเท่าเทียม ซึ่งจริงๆ แล้วทั้งสองคำนี้ไม่เหมือนกัน ความเท่าเทียม หมายถึงการที่ทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่คำนึงถึงบริบท, สถานะภาพ และตำแหน่งทางสังคมของคนๆนั้น อย่างไรก็ตามการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันไม่ได้หมายความว่า จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่เป็นธรรมและยุติธรรม ความเท่าเทียมจะเกิดผลที่ดีก็ต่อเมื่อผู้คนอยู่ภายใต้บริบทเดียวกันและมีความต้องการเหมือนกัน ซึ่งความเที่ยงธรรมเกิดขึ้นบนพื้นฐานความเข้าใจว่าทุกคนไม่ได้มาจากพื้นฐานทางสังคมที่เหมือนกัน และคนบางกลุ่มอาจจะถูกเอาเปรียบอย่างไม่เป็นธรรมจากปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของพวกเขา

เป้าหมายของความเที่ยงธรรม คือ การจัดการกับสถานการณ์ที่ไม่ยุติธรรมและสามารถหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งสถานการณ์เหล่านี้จัดวางไม่ให้อาบรรลุเป้าหมายต่างๆที่เป็นไปได้ แนวคิดเกี่ยวกับความเที่ยงธรรมจะช่วยให้เราสามารถระบุปัจจัยที่ก่อให้เกิดสถานการณ์ที่ไม่เป็นธรรม และสร้างความเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์เหล่านี้

ความไม่เที่ยงธรรม มักเกิดจากการแบ่งแยกคนบางกลุ่มในสังคม ซึ่งอาจมาจากเหตุผลของเพศสภาพ, ชาติพันธุ์, ศาสนา หรือการไร้ความสามารถ ทั้งนี้การแบ่งแยกไม่ว่ารูปแบบใดก็จะนำไปสู่การกีดกันคนหรือกลุ่มคนนั้นๆ ไม่ให้สามารถใช้สิทธิที่ตนมีอย่างอิสระ เช่น ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรบางอย่างที่คนอื่นๆ เข้าถึงได้ นอกจากนี้คนเราอาจเผชิญกับความไม่เที่ยงธรรมเนื่องจากความยากจน (เชิงโครงสร้าง), การอยู่อาศัยในพื้นที่ห่างไกล, การเข้าไม่ถึงบริการและข้อมูล, หรือเนื่องจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและภัยธรรมชาติ ซึ่งความไม่เที่ยงธรรมนี้เกิดขึ้นได้ในหลายระดับ ทั้งระหว่างหลายๆ ประเทศ หรือแม้แต่ภายในชุมชนใดชุมชนหนึ่งๆ

Q2

องค์ประกอบหลักของความเที่ยงธรรมมีอะไรบ้าง?

องค์ประกอบของความเที่ยงธรรมประกอบด้วย 3 มิติหลักๆ- การจัดสรร, กระบวนการและบริบทเฉพาะ, ดังรายละเอียดด้านล่าง:

ความเที่ยงธรรมในการจัดสรร (Distributive equity) หมายถึงความเป็นธรรมในการจัดสรรความรับผิดชอบด้านต้นทุน, หรือการจัดสรรการสนับสนุน, ความเสี่ยงและผลประโยชน์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผลจากนโยบายหรือการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร ความเที่ยงธรรมในการจัดสรรยังเปรียบเสมือน(แต่ไม่เฉพาะเจาะจง)มีทิศทางด้านเศรษฐกิจของความเที่ยงธรรม

ความเที่ยงธรรมในกระบวนการ (Procedural equity) หมายถึงความเป็นธรรมในกระบวนการทางการเมืองที่นำไปสู่การตัดสินใจกระบวนการจัดสรรทรัพยากร และการจัดการความขัดแย้ง ซึ่งต้องให้ความสำคัญกับการเลือกตัวแทน, การยอมรับ/ให้คนทุกกลุ่มมีส่วนร่วม, การแสดงความเห็นและการมีส่วนร่วมในกระบวนการ ความเที่ยงธรรมในกระบวนการยังคำนึงถึงหลักการบางอย่างที่ต้องเกิดขึ้นตลอดทุกขั้นตอน เช่น การไม่คอร์รัปชัน, ไม่เลือกปฏิบัติ เป็นต้น

ความเที่ยงธรรมในบริบทเฉพาะ (Contextual equity) เชื่อมโยงกับมิติอีกสองด้านดังที่กล่าวมาแล้วเนื่องจากต้องพิจารณาสถานการณ์ที่เป็นอยู่ทางการเมือง, เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อกระบวนการและการจัดสรรอย่างเที่ยงธรรม-โดยอาจเป็นทั้งข้อจำกัดหรือปัจจัยสนับสนุนความเที่ยงธรรมทั้งสองมิติดังกล่าว ความเที่ยงธรรมในบริบทเฉพาะพิจารณาถึงศักยภาพของบุคคล (เช่น สถานภาพทางการศึกษา, การได้รับการยอมรับทางการเมือง), การเข้าถึง (เข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งต้นทุน, แรงงาน, เครือข่ายตลาด เป็นต้น) และอำนาจ (เพื่อให้ได้มาและรักษาความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากร)

องค์ประกอบทั้งสามมิติดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกัน ซึ่งการขาดมิติด้านใดด้านหนึ่งในกระบวนการส่งเสริมความเที่ยงธรรมอาจส่งผลให้ไม่เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวัง ยกตัวอย่างเช่น ศักยภาพ, การเข้าถึงและอำนาจที่แตกต่างกัน อาจส่งผลค่อนข้างมากต่อความเที่ยงธรรมในกระบวนการและการจัดสรร ในทำนองเดียวกันที่บางสถานการณ์การใช้กระบวนการ FPIC หรือ การยินยอมที่เกิดจากการแจ้งล่วงหน้าและเป็นอิสระ อาจจะไม่สามารถทำให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามาแสดงความคิดเห็นและความต้องการของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพถ้าหากชุมชนยังคงขาดข้อมูล, หรือไม่มีเวลา และประสบการณ์เพียงพอ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

Kayalath Phonsavanh
Senior Program Manager

Test all participants to meet the objective

John

Service provider

Time keeps

Control of stakeholders

Impact activity

Monitor

Monitor the status

Develop knowledge

Control

Control activity

Start gathering

Indicator

Report the result

Control

Control

Control

ส่วนที่ 2: ความเที่ยงธรรมในบริบทป่าไม้, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, และเรดด์พลัส

Q3

การสร้างเสริมความเที่ยงธรรมในการบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภาคป่าไม้ มีความสำคัญอย่างไร?

ความเที่ยงธรรม หรือ equity นี้ไม่ใช่หัวข้อสนทนาใหม่ด้านการพัฒนา ซึ่งรวมไปถึงภาคป่าไม้ด้วยการพูดคุยถึงความสำคัญและแนวทางสร้างให้เกิดความเที่ยงธรรมในภาคป่าไม้นั้นมีวิวัฒนาการของมันมาตลอด เริ่มจากการเรียนรู้และยอมรับรูปแบบต่างๆ ของการจัดการป่าไม้อย่างมีส่วนร่วม(เช่น การจัดการป่าโดยชุมชน(community-based forest management), การจัดการป่าชุมชน(community forestry management), การจัดการป่าไม้ร่วม(joint forest management), ความร่วมมือในการจัดการป่าไม้(collaborative forest management), การจัดการป่าไม้อย่างมีส่วนร่วม(participatory forest management), ป่าไม้บ้าน(village forestry) และอื่นๆ), แนวคิดริเริ่มแรกเกี่ยวกับความเที่ยงธรรมในภาคป่าไม้เริ่มมาจากรื่องการสนับสนุนความเป็นธรรมและความยุติธรรมทางสังคมในการจัดสรรผลประโยชน์ (การจัดสรรความเที่ยงธรรม)อย่างไรก็ดี จากทวนการขับเคลื่อนงานบนฐานสิทธิทำให้การถกเถียงเกี่ยวกับความเที่ยงธรรมในภาคป่าไม้ยกระดับขึ้นซึ่งในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของบุคคลและชุมชน รวมทั้งการเพิ่มความเข้มแข็งและอำนาจ เพื่อให้บุคคลและชุมชนสามารถเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจ (ความเที่ยงธรรมในกระบวนการ) และเพิ่มการเข้าถึงทรัพยากรและอำนาจในการดูแลรักษาและจัดการทรัพยากรนั้นๆ (ความเที่ยงธรรมในบริบทเฉพาะ)

ดังนั้น หลักการณพื้นฐานของการเพิ่มความเที่ยงธรรมในภาคป่าไม้ คือการสร้างให้เกิดความเป็นธรรมในการแบ่งปันทั้งความรับผิดชอบ, ต้นทุน, และผลประโยชน์ สำหรับทุกคนที่พึ่งพิงและเกี่ยวข้องกับการจัดการป่าไม้; ซึ่งจะนำไปสู่การให้ผลผลิตและบริการทางนิเวศที่ยั่งยืนรวมถึงความมั่นคงในการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการพิจารณาให้เกิดความเที่ยงธรรมในการจัดการป่าไม้ที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงกันทั้งสามมิติดังกล่าวแล้วหากขาดซึ่งมิติใดมิติหนึ่งอาจส่งผลให้เกิดความล้มเหลวในการสร้างรายได้ขึ้นต่ำที่จะสนับสนุนความมั่นคงในการดำรงชีพของชุมชน นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงด้วยว่าความแตกต่างของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักทั้งในการเข้าถึงหรือการควบคุมการจัดการหรือการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ จะส่งผลอย่างมากต่อกระบวนการและการจัดสรรของความเที่ยงธรรม ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความไม่เที่ยงธรรมนั้นได้ สำหรับการลดหรือป้องกันไม่ให้เกิดความไม่เที่ยงธรรมคือการตั้งเป้าหมายการพัฒนาอย่างชัดเจนไปที่กลุ่มคนที่ยากจนหรือกลุ่มคนชายขอบ(ความเที่ยงธรรมในบริบทเฉพาะ)และช่วยให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้รับการแบ่งปันประโยชน์มากขึ้น ดังตัวอย่างในกรณีศึกษาจากประเทศเนปาล (ดูรอบที่ 1)

กรอบที่ 1: ความเที่ยงธรรมในการจัดสรร, กระบวนการ และในบริบทเฉพาะ กรณีป่าชุมชน

ป่าชุมชนในประเทศไทย เป็นตัวอย่างที่ดีที่แสดงถึงการเชื่อมโยงมิติด้านต่างๆ ของความเที่ยงธรรม ทั้งการจัดสรร, กระบวนการ, และในบริบทเฉพาะ

เมื่อเกิดขบวนการป่าชุมชนขึ้นในทศวรรษ 1970s วัตถุประสงค์หลักของการส่งเสริมงานป่าชุมชน คือ การเพิ่มพื้นที่และความอุดมสมบูรณ์ของป่า ซึ่งนำมาสู่การสร้างสรรค์ระเบียบเพื่อจำกัดการเก็บหาทรัพยากรจากป่าของกลุ่มผู้ใช้ป่า หรือ community forest user groups (CFUGs) เพื่อให้ป่ามีการทดแทนและฟื้นฟูปขึ้น อย่างไรก็ตามการเพิ่มมาตรการที่เข้มงวดเช่นนี้ทำให้รายได้จากป่าของชุมชนลดลง และกลุ่มคนในชุมชนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือคนจนที่พึ่งพิงป่าชุมชน เนื่องจากมีพื้นที่ป่าในครอบครองอยู่น้อยหรือไม่มีเลย การจัดสรรต้นทุนในการจัดการและผลประโยชน์จากการจัดการป่า (ผลผลิตจากป่าและรายได้) จึงกลายเป็นประเด็นที่สำคัญ รวมทั้งการพัฒนาวิถีชีวิตของชุมชนก็กลายเป็นเป้าหมายอีกหนึ่งอย่างของป่าชุมชน เพิ่มเติมจากเป้าหมายการฟื้นฟูปป่า ในปี 2552 ได้มีการพัฒนาแนวทางที่กำหนดให้กลุ่มผู้ใช้ป่าต้องแบ่งรายได้ที่ได้จากป่ามาจำนวน 35% เพื่อใช้ในกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนยากจนในชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นการนำองค์ประกอบของความเที่ยงธรรมมาใช้อย่างชัดเจน และในหลายๆ กรณี ‘กฎระเบียบ’ ที่ว่านี้เป็นกฎที่ต้องนำไปใช้กับทุกคนอย่างเท่าเทียม แต่เนื่องจากบางคนยังไม่สามารถปฏิบัติตามได้หรือไม่มีความต้องการโดยตรง หรือไม่มีเวลาเก็บหา เป็นต้น ทำให้คนบางกลุ่มอาจจะไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควรจะเป็น ยกตัวอย่างเช่น ครอบครัวที่ยากจนมักไม่สามารถเข้าถึงหรือไม่มีเครื่องมือและทุนเพียงพอในการเก็บหาหรือการขนส่ง เพื่อใช้สอยประโยชน์จากไม้ในป่าตามสิทธิที่ตนควรได้รับ และเพื่อแก้ปัญหาที่เป็นบริบทเฉพาะเหล่านี้ทำให้กลุ่มผู้ใช้ป่าบางกลุ่มจัดการขายไม้จากป่าชุมชนในรูปของกลุ่มแล้วนำรายได้ทั้งหมดมาเป็นผลให้กับสมาชิกหรือบางกลุ่มได้ปรับเปลี่ยนแผนการจัดการเพื่อให้ป่าสามารถให้ผลผลิตที่จำเป็นกับคนยากจนเพิ่มขึ้น เช่น ไม้ฟืน และของป่า

ตัวอย่างอีกกรณีหนึ่งเกี่ยวกับความไม่เที่ยงธรรมคือการที่ครอบครัวที่ยากจนมากๆ บางครั้งไม่สามารถใช้สิ่งที่เป็ประโยชน์สาธารณะได้ เช่น โรงเรียน เนื่องจากไม่สามารถจ่ายค่าเทอมและเครื่องแบบนักเรียน ทำให้กลุ่มผู้ใช้ป่าชุมชนบางกลุ่มเปลี่ยนแปลงระบบในการจัดสรรผลประโยชน์จากการจัดการป่าชุมชน เช่น สนับสนุนเป็นทุนการศึกษาและเครื่องแบบนักเรียนแก่ลูกๆ ของครอบครัวเหล่านี้

ในทำนองเดียวกัน แหล่งทุนต่างๆ ก็พยายามหาแนวทางให้เกิดการจัดสรรอย่างเที่ยงธรรม รวมทั้งลดความไม่เที่ยงธรรมที่เกิดขึ้นในบริบทเฉพาะ และเพื่อเพิ่มความเที่ยงธรรมในกระบวนการของกลุ่มผู้ใช้ป่ากลุ่มต่างๆ มากขึ้น เริ่มจากการสนับสนุนให้กลุ่มผู้หญิงและคนในวรรณะที่ต่ำที่สุดอย่าง “ดาลิต” มีตัวแทนเข้ามาเป็นคณะกรรมการของกลุ่มผู้ใช้ป่า รวมทั้งเข้าร่วมอย่างน้อยในการตัดสินใจที่สำคัญๆ ของคณะกรรมการ นอกจากนี้มีการสนับสนุนให้กิจกรรมากิบาลในการจัดการป่าที่ดี(รวมทั้งการประเมินและให้ความสำคัญกับความต้องการของสมาชิกที่ยากจนและเป็นคนชายขอบ เช่น ผู้หญิง, โดยใช้วิธีการที่เรียกว่า การจัดระดับฐานะ-ครัวเรือน หรือ well-being rankingและการตรวจสอบสาธารณะ หรือpublic audit) ซึ่งก็ได้นำไปสู่กระบวนการตัดสินใจ ที่ตอบสนองโดยตรงต่อความต้องการของกลุ่มคนที่มีถูกกีดกันเหล่านี้

ดัดแปลงจาก:McDermott M.H.andSchreckenber K.,2009.Equityincommunityforestry: insights from North and South. International Forestry Review, 11(2), pp. 157-170.

Q4

ประเด็นหลักเกี่ยวกับความเที่ยงธรรมในการบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภาคป่าไม้ มีอะไรบ้าง?

ในภาพรวมนั้นหลักการสำคัญและคุณค่าของการเพิ่มความเที่ยงธรรมในภาคป่าไม้มีความเกี่ยวข้อง และสามารถนำไปใช้โดยตรงกับกลไกเรดด์พลัส ซึ่งมีมติทั้งสามด้านของความเที่ยงธรรมมีความสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการที่เกี่ยวกับเรดด์พลัส ดังที่ระบุไว้ชัดเจนในข้อตกลงแคนคูน (Cancun Agreement²) โดยในข้อตกลงกล่าวถึงความเที่ยงธรรมมีความสำคัญทั้งเพื่อยืนยันความชอบธรรมและความมีประสิทธิภาพของเรดด์พลัสในด้านการจัดสรรต้นทุนและผลประโยชน์, รวมถึงการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมในการตัดสินใจและการเข้าถึงประโยชน์จากคาร์บอนและที่ไม่ใช่คาร์บอน (Chhatre et al., 2012³; McDermott et al., 2012⁴)

การถกเถียงเกี่ยวกับความเที่ยงธรรมในเรดด์พลัสมักกล่าวถึงความเที่ยงธรรมในระดับสากล ที่ตรงกันข้ามกับความเที่ยงธรรมในระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยความเที่ยงธรรมในระดับสากลของเรดด์พลัสนั้นถึงความรับผิดชอบของประเทศที่พัฒนาแล้ว (ประเทศอุตสาหกรรม) ต่อการปลดปล่อยคาร์บอนและหน้าที่ของประเทศเหล่านี้ในการสนับสนุนด้านงบประมาณสำหรับประเทศกำลังพัฒนา (หรือประเทศที่มีพื้นที่ป่าไม้) ในการลดการปลดปล่อย อย่างไรก็ตามจากการที่มีความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับเรดด์พลัสเพิ่มมากขึ้น การพูดคุยในเรื่องความเที่ยงธรรมในเรดด์พลัสก็กำลังเกิดขึ้นในหลายๆ ระดับ (ดูกรอบที่ 2).

สำหรับความเที่ยงธรรมของเรดด์พลัสในระดับรากหญ้า ก็ไม่ได้มีประเด็นที่แตกต่างมากนัก และส่วนใหญ่จะคล้ายคลึงกับประเด็นที่มีอยู่ของความเที่ยงธรรมภาคป่าไม้ ยกตัวอย่างเช่น ความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินป่าไม้, ความอ่อนแอของโครงสร้างธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการป่าไม้ ในท้องถิ่น, การมีกลุ่มผู้มีอิทธิพลหรือมีฐานะทางสังคมควบคุมการเข้าถึงและจัดการทรัพยากรป่าไม้, การที่กลุ่มคนชายขอบที่ได้แก่ผู้หญิงและกลุ่มชาติพันธุ์ มักถูกกีดกันจากกระบวนการตัดสินใจ, ซึ่งเหล่านี้คือประเด็นหลักที่จะส่งผลกระทบต่อความเป็นเจ้าของและการจัดสรรประโยชน์จากคาร์บอนและที่ไม่ใช่คาร์บอนในกลไกเรดด์พลัส นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่ต้องพิจารณาเพิ่มเติมสำหรับความเที่ยงธรรมในเรดด์พลัส เกี่ยวกับสาเหตุหลักของการทำลายป่าและทำให้ป่าเสื่อมโทรม ซึ่งมีความหลากหลายเป็นสถานการณ์เฉพาะพื้นที่ และส่วนใหญ่อยู่นอกภาคป่าไม้

² Achieved at the United Nations Climate Change Conference held in Cancun, Mexico from 29 November to 10 December 2010.

³ Chhatre, A., Lakhanpal, S., Larson, A. M., Nelson, F., Ojha, H. and Rao, J., 2012. Social safeguards and co-benefits in REDD+: a review of the adjacent possible. *Current Opinion in Environmental Sustainability* 4, pp. 654-660. Available at: <http://dx.doi.org/10.1016/j.cosust.2012.08.006>

⁴ McDermott, C.L., Coad, L., Helfgott, A., and Schroeder, H., 2012. Operationalizing social safeguards in REDD+: actors, interests and ideas. *Environmental Science & Policy* 21, pp. 63-72. Available at: <http://dx.doi.org/10.1016/j.envsci.2012.02.007>

และจากการที่ประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับกลไกเรดด์พลัสกำลังพัฒนาไปในทิศทางที่เกี่ยวข้องกับหลากหลายระดับ, หลากหลายทิศทางและเป้าหมาย, และเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย จะยังทำให้เกิดประเด็นใหม่ๆ ที่ต้องนำมาตัดสินใจ รวมทั้งจะเกิดความขัดแย้งมากขึ้นจากความสนใจและการอ้างสิทธิ์ที่แตกต่างกัน และจะยิ่งส่งผลโดยตรงต่อประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับความเที่ยงธรรม

กรอบที่ 2: การรทกเถียงในระดับสากลเกี่ยวกับความเที่ยงธรรมในเรดด์พลัส

จากการศึกษาเกี่ยวกับการรทกเถียงทางนโยบายในประเด็นความเที่ยงธรรมที่เกี่ยวข้องกับเรดด์พลัสตามสื่อต่างๆ Di Gregorio et al. (2013) ได้ศึกษาพบว่าประเทศอินโดนีเซียและบราซิลกล่าวถึงความ เป็นไปได้ที่ประเทศพัฒนาแล้วจะกำลังพัฒนาจะร่วมกันแบกรับต้นทุนจากการลดการปล่อย คาร์บอนและความรับผิดชอบในการสนับสนุนเงินทุนให้กับกลไกเรดด์พลัส (ความเที่ยงธรรมในการ จัดสรร)การรทกเถียงในประเด็นนี้จัดอยู่ในกรอบของความเที่ยงธรรมในระดับสากล ในทางกลับกันใน ประเทศฟิลิปปินส์นั้นองค์กรภาคประชาสังคมในประเทศสนใจเกี่ยวกับการจัดสรรต้นทุนและผลประโยชน์ ของเรดด์พลัสในระดับประเทศ เช่นเดียวกับองค์กรในระดับประเทศของเวียดนามที่ได้กล่าวถึงความ เที่ยงธรรมของเรดด์พลัสในระดับรากหญ้าและเชื่อมโยงกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของนครระดับล่าง นอกจากนี้องค์กรภาคประชาสังคมในระดับประเทศต่างก็แสดงความเป็นห่วงในประเด็นความเที่ยง ธรรมที่เชื่อมโยงกับการจัดสรรสิทธิในที่ดินและสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง องค์กรเหล่านี้เรียกร้องให้มีการรับรองสิทธิของท้องถิ่น รวมทั้งการให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในการ วางแผนและดำเนินการเรดด์พลัส

ที่มา: Di Gregorio, M., Brockaus, M., Cronin, T., Muharrom, E., Santoso, L., Mardian, S. and Bendenbender, M. 2013. Equity and REDD+ in media: a comparative analysis of policy discourse. *Ecology and Society*, 18(2).*Ecology and Society*, 18(2).

Q5

ทำไมการขาดความเที่ยงธรรมจึงทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับรากหญ้ามีแนวโน้มที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการบรรเทาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภาคป่าไม้มากขึ้น?

องค์กรต่างๆ และภาครัฐมากมายที่มีส่วนร่วมในการพัฒนากลไกเรดด์พลัสมีความเห็นว่าการกลไกนี้เป็นประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นในหลายๆ ด้าน นอกเหนือจากเป้าหมายหลักของกลไกในการลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

เรดด์พลัสยังถูกมองว่าเป็นกลไก, ที่จะสามารถสนับสนุนให้ถึงความเที่ยงธรรมในการบริหารจัดการป่าไม้ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นหากมีการดำเนินการอย่างเหมาะสมในทางกลับกันหากการดำเนินการภายใต้กลไกเรดด์พลัสไม่พิจารณาและไม่ให้ความสำคัญกับมิติหลักของความเที่ยงธรรมอย่างเหมาะสมก็จะส่งผลต่อความสำเร็จของกลไกและยังทำให้ชุมชนที่ยากจนและคนชายขอบถูกกีดกันออกจากการดำเนินการมากขึ้น และคนที่ควบคุมการจัดการป่าไม้หรือได้ประโยชน์จากกลไกเรดด์พลัสก็จะเป็นกลุ่มผู้มีอิทธิพลหรือผู้มีฐานะทางสังคมมากกว่า หากไม่มีตัวแทนหรือการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มอย่างแท้จริง สถานการณ์อย่างนี้ยิ่งทำให้เกิดการกีดกันทางสังคมและความยากจนของชุมชน และจะยิ่งซ้ำเติมความเปราะบางของกลุ่มผู้หญิง, กลุ่มชาติพันธุ์ และครอบครัวที่ไม่มีที่ดินทำกิน หากพวกเขาไม่สามารถมีตัวแทนเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ดังนั้นการสนับสนุนให้มีตัวแทนและการเข้าร่วมคือแนวทางหลักที่สำคัญต่อการลดความเหลื่อมล้ำในด้านสิทธิการเป็นเจ้าของและสิทธิการใช้ที่ดินของกลุ่มคนเหล่านี้ นอกจากนี้ประเด็นอื่นๆ ที่ต้องคำนึงถึงที่เกี่ยวกับความเปราะบางของคนกลุ่มนี้ด้วยคือการขาดโอกาสเข้าถึงทรัพยากรป่าไม้, ข้อมูล, กลไกตลาด และเงินทุน รวมทั้งการขาดทักษะในการเรียกร้องหรือนำเสนอความเห็นในกระบวนการตัดสินใจ

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หากไม่นำมิติทั้งสามด้านของความเที่ยงธรรม (การจัดสรร, กระบวนการ, และบริบทเฉพาะ) มาสู่การพิจารณาในกระบวนการตัดสินใจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่า, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และเรดด์พลัส จะยิ่งทำให้ชุมชนในระดับรากหญ้ามีความเปราะบางเพิ่มมากขึ้น

ส่วนที่ 3: แนวทางด้านนโยบายและความท้าทายจาก
การส่งเสริมความเที่ยงธรรมในการบรรเทาผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภาคป่าไม้ใน
ระดับรากหญ้า

Q6

มีแนวทางหรือกลไกทางนโยบายอะไรบ้างในระดับสากล ที่ส่งเสริมความเที่ยงธรรมภาคป่าไม้, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเรดด์พลัส?

ความเที่ยงธรรมเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ทั้งในชุมชน ในประเทศ และระหว่างคนรุ่นต่างๆ แนวคิดเกี่ยวกับความเที่ยงธรรมมีอยู่ในกฎหมายระหว่างประเทศหลายๆ ฉบับ ปรากฏในทฤษฎีว่าด้วยสิทธิมนุษยชนกล่าวว่า “การยอมรับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความเท่าเทียม รวมทั้งการดำรงและใช้สิทธิอันละเมิดมิได้ของสมาชิกในครอบครัวแห่งมนุษยชาติ เป็นพื้นฐานของเสรีภาพ, ความยุติธรรม และความสันติสุขในโลก”(Weiss, 1990)⁵.

ตัวอย่างที่เฉพาะเจาะจงสำหรับเรดด์พลัส คือ จากการประชุมภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สมัยที่ 15 หรือ COP15 ของUNFCCCที่เมืองโคเปนเฮเกนในปี 2552ได้มีความเห็นชอบร่วมกันในการพัฒนาแนวทางเพื่อเป็นมาตรการป้องกันความเสียหายทางสังคม และ/หรือ ทางสิ่งแวดล้อม หรือภัยที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนที่พึ่งพิงป่า และเพิ่มผลประโยชน์สำหรับชุมชนท้องถิ่นบนฐานความเที่ยงธรรม อันตามต้นได้นำมาสู่การพัฒนาข้อตกลงใน COP16 ที่เมืองแคนคูน และเรียกว่า ข้อตกลงแคนคูน จากที่ได้กล่าวถึงแล้วก่อนหน้านี้ว่าข้อตกลงดังกล่าวครอบคลุมมิติทั้งสามด้านของความเที่ยงธรรม โดยในภาคผนวกที่ 1 ของข้อตกลงได้มีแนวทางและมาตรการป้องกันในทางนโยบายและแรงจูงใจซึ่งบวกลงในประเด็นที่เกี่ยวกับเรดด์พลัส (ดูรอบที่ 3) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้ความเคารพต่อองค์ความรู้และสิทธิของชุมชนดั้งเดิมและสมาชิกของชุมชนในท้องถิ่น รวมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะของชุมชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น ว่ามีความสำคัญต่อการเพิ่มความเที่ยงธรรมในการจัดการป่า, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และเรดด์พลัส

ในปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยชนเผ่าพื้นเมือง (United Nations Declaration on Rights of Indigenous Peoples (UNDRIP))ที่ประกาศใช้ปี2550ให้การยอมรับสิทธิของชนเผ่าพื้นเมืองในหลากหลายประเด็นและได้มีกรอบแนวทางขึ้นในระดับสากล ซึ่งในกรอบแนวทางนี้รวมถึงหลักการของการยินยอมที่ได้รับบอกกล่าวล่วงหน้าและเป็นอิสระ หรือFree,PriorandInformedConsent(FPIC)ในข้อตกลงแคนคูนก็ได้กล่าวถึงการปฏิบัติตาม UNDRIP โดยเฉพาะในการยอมรับคุณค่าขององค์ความรู้และสิทธิของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ เพื่อส่งเสริมความเที่ยงธรรมในกลไกเรดด์พลัส

⁵Weiss,E.B.,1990.Ourrightsandobligationstofuturegenerationsfortheenvironment
AmericanJournalofInternational
Law, 84: pp. 198-207. Available at: <http://dx.doi.org/10.2307/2203020>

กรอบที่ 3: มาตรการป้องกันของ UNFCCC– และข้อตกลงแคนคูน

ภาคีต่างๆ ใน UNFCCC มีความเห็นร่วมกันในการกำหนดมาตรการป้องกัน หรือ safeguards สำหรับเรดด์พลัสขึ้นนำ 7 ด้านในการประชุม COP16 ที่เมืองแคนคูน หรือที่เรียกว่า 'Cancun Safeguards' มาตรการเหล่านี้เกิดจากการยอมรับความเสียหายทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากกลไกเรดด์พลัส และความสำคัญของประโยชน์ที่หลากหลายสำหรับชุมชนท้องถิ่น และจากรายละเอียดใน มาตรการป้องกันแคนคูน ได้ระบุไว้ว่าหากมีการดำเนินการกิจกรรมเกี่ยวกับเรดด์พลัส ต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดมาตรการดังต่อไปนี้:

1. เรดด์พลัสจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนงานป่าไม้ระดับชาติและสนธิสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง;
2. โครงสร้างของธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการป่าไม้ระดับชาติ ต้องมีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ, คำนึงถึงกฎหมายและอธิปไตยของชาติ;
3. ให้ความเคารพต่อองค์ความรู้และสิทธิของชนเผ่าพื้นเมืองและสมาชิกของชุมชนท้องถิ่น, โดยคำนึงถึงข้อผูกมัดในระดับสากล, สถานการณ์และกฎหมายในประเทศ, และรับทราบว่าสมาชิกส่วนใหญ่แห่งสหประชาชาติปฏิบัติตามข้อกำหนดในปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยชนเผ่าพื้นเมือง หรือ UNDRIP;
4. ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง, โดยเฉพาะชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพในการดำเนินการเรดด์พลัส;
5. การดำเนินการเรดด์พลัสต้องเป็นไปเพื่อการอนุรักษ์ป่าธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ, ต้องไม่ให้เกิดการดำเนินการเรดด์พลัสนำไปสู่การหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ, แต่ใช้เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการป้องกันและอนุรักษ์ป่าธรรมชาติและการให้บริการทางนิเวศ และเพิ่มประโยชน์ในทางสังคม;
6. การดำเนินการเพื่อลดความเสี่ยงของผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้น;
7. การดำเนินการเพื่อลดการรั่วไหลของการปลดปล่อย

ที่มา: <http://unfccc.int/resource/docs/2010/cop16/eng/07a01.pdf>

หลังจากเกิดข้อตกลงแคนคูนขึ้น ก็ได้มีหน่วยงานหลากหลายระดับร่วมมือกันพัฒนาแนวทางและมาตรฐานเกี่ยวกับมาตรการป้องกันผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังระบุรายละเอียดด้านล่าง, ซึ่งเป็นแนวทางที่เกิดจากความสมัครใจสามารถนำไปประยุกต์ในบริบทเฉพาะของประเทศต่างๆ โดยจะเห็นว่าแนวทางเหล่านี้สอดคล้องกับองค์ประกอบด้านต่างๆ ของความเที่ยงธรรม ทั้งFPIC, การเคารพในสิทธิของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น, อธิปไตยของชาติ, การแบ่งปันประโยชน์อย่างเป็นธรรม, การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ, การเข้าถึงข้อมูล, และการเสริมความเข้มแข็งและอำนาจให้กับกลุ่มคนชายขอบ ซึ่งรวมทั้งผู้หญิงและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในโครงการเกี่ยวกับคาร์บอนและการปฏิบัติตาม UNDRIPในแนวทางต่างๆ ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย:

- การประเมินทางสิ่งแวดล้อมและสังคมเชิงกลยุทธ์หรือStrategicEnvironmentalandSocial Assessment(SES)พัฒนาโดยกองทุนหุ้นส่วนคาร์บอนป่าไม้ หรือForest Carbon Partnership Facility (www.forestcarbonpartnership.org)
- กรอบคิดหลักการด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมสำหรับเรดด์พลัส หรือ SocialandEnvironmentalPrinciplesFrameworkforREDD+พัฒนาโดยUN- REDD (www.un-redd.org)
- มาตรฐานทางสังคมและสิ่งแวดล้อมสำหรับเรดด์พลัส หรือ SocialandEnvironmental Standards(SES)forREDD+โดย Climate,Community and Biodiversity Alliance (CCBA) (www.redd-standards.org/)
- มาตรการป้องกันด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมสำหรับเรดด์พลัส หรือ Social and Environmental Safeguards for REDD+ โดยRainforest Alliance(www.rainforest-alliance.org/publications/redd-safeguards-guide)
- มาตรฐานคาร์บอนสำหรับผู้หญิง โดย WomenOrganizingChangeinAgricultureand Natural

Q7

การสนับสนุนให้เกิดความเที่ยงธรรมในการบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภาคป่าไม้ ในระดับรากหญ้า มักพบกับอุปสรรคด้านใดบ้าง?

การส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มความเที่ยงธรรมในการบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภาคป่าไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับรากหญ้า เป็นงานที่ท้าทายอย่างหนึ่ง, จากการศึกษาที่แนวคิดนี้เกิดขึ้นในบริษัทและการให้ความหมายคำว่าเที่ยงธรรม ซึ่งมีประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องและมีการให้ความหมายที่แตกต่างกันในบริษัทและวัฒนธรรมต่างๆ กัน นอกจากนี้แนวคิดเกี่ยวกับความเที่ยงธรรมในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและกลไกเรดด์พลัสก็มีความแตกต่างกันในสถานการณ์และวัฒนธรรมที่แตกต่าง ซึ่งหมายความว่าหากต้องการส่งเสริมให้เกิดความเที่ยงธรรม เราต้องเข้าใจบริบททางสังคมวัฒนธรรมและทางกายภาพของพื้นที่ด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมและสามารถวางรูปแบบของความเที่ยงธรรมที่เหมาะสมกับบริบทนั้นๆ นอกจากนี้ต้องวิเคราะห์ด้วยว่าใครเข้ามามีส่วนกำหนดขอบเขตของความเที่ยงธรรมหรือความไม่เที่ยงธรรมว่ามีขอบเขตเป็นอย่างไร และจะมีวิธีการอย่างไรในการประเมินความเที่ยงธรรม

ความเป็นพลวัตของอำนาจและความสัมพันธ์เชิงอำนาจในระดับท้องถิ่นเป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ส่งผลต่อความเที่ยงธรรม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอำนาจส่งผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วมและการจัดสรรทรัพยากรและผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ประเด็นที่มีอยู่เช่นการควบคุมทรัพยากรธรรมชาติโดยกลุ่มคนที่มีอิทธิพลรวมทั้งการเลือกปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรต้นทุนและผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อาจเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจเหล่านี้

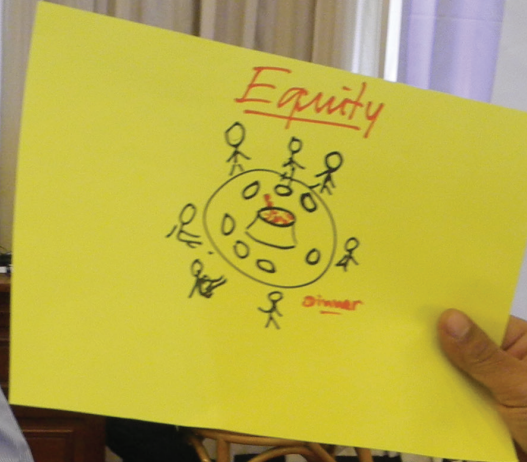
ความท้าทายอีกประเด็นหนึ่งในการเพิ่มความเที่ยงธรรมในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและกลไกเรดด์พลัส คือ ความมั่นคงในสิทธิและการครอบครองที่ดิน เพราะความไม่ชัดเจนในระบบการถือครองที่ดิน และสิทธิและความรับผิดชอบในกลไกเรดด์พลัสในกลุ่มผู้ถือสิทธิในระดับต่างๆ อาจจะนำไปสู่การสืบทอดสิทธิตามจารีตจากชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น ซึ่งในสถานการณ์เช่นนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำหนดการเข้าถึงประโยชน์จากคาร์บอนและที่ไม่ใช่คาร์บอนภายใต้กลไกเรดด์พลัส เพราะความไม่ชัดเจนในการเข้าถึงประโยชน์จากคาร์บอนและที่ไม่ใช่คาร์บอนและที่ดินอาจก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมต่อผู้มีส่วนได้เสียหลายๆ กลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มคนที่ไม่ใช่สิทธิตามกฎหมายในทรัพยากรอาจจะถูกกีดกันออกไปจากกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่เกิดจากเรดด์พลัส

การสร้างกลไกการจัดสรรต้นทุนและประโยชน์จากเรดด์พลัสเป็นอีกหนึ่งความท้าทาย ในสถานการณ์ที่ผลประโยชน์จากเรดด์พลัสนั้นไม่มีความแน่นอน ชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนที่พึ่งพิงป่าซึ่งมีพัฒนาการในการเข้ามามีส่วนร่วมอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากป่าและระบบนิเวศอยู่อย่างยั่งยืน อาจจะไม่มีแรงจูงใจหรือไม่อยากเข้าร่วมในการดำเนินการเพื่อลดการปลดปล่อยคาร์บอนเลยก็ได้

การขาดตัวแทนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับรากหญ้าในเวทีการต่องรองระดับสากลเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเรดด์พลัสเป็นอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่ง สาเหตุหนึ่งเกิดจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับรากหญ้าหรือตัวแทนของพวกเขายังมีความเข้าใจในประเด็นเหล่านี้ค่อนข้างน้อย จึงทำให้ขาดศักยภาพที่จะอธิบายหรือนำเสนอปัญหาและความต้องการของตนสู่ผู้กำหนดนโยบายและผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบายในระดับต่างๆ นอกจากนี้การที่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเรดด์พลัส โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลในภาษาท้องถิ่น ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับรากหญ้าเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจได้อย่างจำกัด ข้อจำกัดเหล่านี้อาจจะทำให้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไม่ตอบสนองต่อประเด็นปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับรากหญ้า และยังทำให้พวกเขามีความปรารถนาเพิ่มขึ้นต่อการถูกรบกวนงำและลดรอบสิทธิจากกลุ่มอื่นๆ ในการดำเนินงานตามกลไกเรดด์พลัส

ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยอมรับคุณค่าและความสำคัญขององค์ความรู้ของชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนที่พึ่งพิงป่า โดยเฉพาะในขั้นตอนการวางแผนโครงการเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเรดด์พลัส เมื่อการรกรกเกี่ยวข้องกับเรดด์พลัสในปัจจุบันมุ่งเน้นที่ประเด็นเกี่ยวกับชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการเรียนรู้จากองค์ความรู้และวิธีปฏิบัติของท้องถิ่น ซึ่งน่าเสียดายที่ประเด็นนี้ไม่ได้รับความสนใจในเวทีพูดคุยเกี่ยวกับเรดด์พลัส ซึ่งอาจนำไปสู่ความเสี่ยงที่จะเกิดความล้มเหลวในการดำเนินการเรดด์พลัส

ส่วนที่ 4: การพัฒนาศักยภาพเพื่อเพิ่มความเที่ยง
ธรรมในระดับรากหญ้า

Q8

บทบาทของวิทยาการกระบวนการในระดับรากหญ้าเพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรมมากขึ้นในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเรดด์พลัส มีอะไรบ้าง?

การสร้างความร่วมมือโดยการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงความหลากหลายของมนุษย์ชาติ และเป็นการสร้างพลังผ่านอารมณ์ร่วม, ความสัมพันธ์, และการพูดคุยแลกเปลี่ยน เพื่อผลักดันการเคลื่อนไหวในประเด็นที่สนใจร่วมกัน

เมื่อมองจากคำจำกัดความของการสร้างความร่วมมือที่กล่าวถึงข้างต้นจะพบว่าวิทยาการกระบวนการระดับรากหญ้าจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์รูปแบบเพื่อในการลดข้อจำกัดและความท้าทายที่มีอยู่ และจัดกระบวนการเพื่อสร้างความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับรากหญ้าในการเพิ่มความเที่ยงธรรมในวาระที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเรดด์พลัส บทบาทบางส่วนของวิทยาการกระบวนการในการส่งเสริมความเที่ยงธรรม ประกอบด้วย:

- **ผู้ขับเคลื่อนชุมชน**— ช่วยในการเตรียมความพร้อมชุมชน, รวมทั้งจัดกระบวนการและสนับสนุนกลุ่มที่ยังมีตัวแทนเข้ามามีส่วนน้อย;
- **ผู้วางกระบวนการและเสนอแนะแนวทาง**—ช่วยวางกระบวนการทั้งระยะสั้นและระยะยาว, โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และทำให้แน่ใจว่าขั้นตอนแต่ละขั้นในกระบวนการเชื่อมโยงกัน และสามารถอธิบายถึงความเชื่อมโยงระหว่างขั้นตอนต่างๆ ได้;
- **ผู้เสริมสร้างความมั่นใจ**— ช่วยเหลือ/สร้างความเข้มแข็ง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่อ่อนแอให้เกิดความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่สำคัญกับพวกเขา;
- **ผู้สนับสนุน/อธิบาย ข้อมูล**—ติดตามสถานการณ์ปัจจุบันทั้งการพัฒนา, มาตรฐาน, และข้อมูล เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเรดด์พลัส และสามารถอธิบายสิ่งเหล่านี้ให้เข้าใจง่ายโดยปราศจากความคิดเห็นส่วนตัว ที่จะเป็นการครอบงำความคิดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย;
- **ผู้เชื่อมประสาน/สร้างเครือข่าย**—สามารถรับรู้ถึงรูปแบบและความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มและประเด็นต่างๆ และให้ความช่วยเหลือได้หากมีความต้องการ;
- **ตัวกลางที่ชัดเจน**— เชื่อมโยงชุมชนและผู้พลิตสู่ตลาดรวมทั้งกระบวนการตัดสินใจที่เป็นธรรมและโปร่งใส;

- **ผู้สร้างพื้นที่**– ในการระดมสมองและกระตุ้นให้แสดงความคิดเห็น ต้องใช้ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ที่จะช่วยจัดกระบวนการสร้างโอกาสให้ความคิดเห็นของกลุ่มที่มักถูกเพิกเฉยได้ รับการพิจารณาในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวกับสาธารณะ;
- **ผู้บันทึก**– สามารถบันทึกความคิดเห็นโดยไม่เปลี่ยนแปลงความหมายที่แท้จริง และแลกเปลี่ยนความเห็นเหล่านี้กับผู้อื่น;
- **ผู้นำความเท่าเทียมทางเพศ**– สามารถเป็นผู้นำภายใต้ความท้าทายของความแตกต่างทางอำนาจและบรรทัดฐานที่เกิดจากเพศภาวะ, สามารถสนับสนุนให้ทั้งผู้ชายและผู้หญิงเข้ามาร่วมได้ อย่างเท่าเทียมในการตัดสินใจและการแบ่งปันประโยชน์ที่เป็นธรรม;
- **ผู้ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย**– การสร้างโอกาสและใช้เทคนิคต่างๆ ในการกระตุ้นการพูดคุยและการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ และนำไปสู่ความเข้าใจร่วมกัน;
- **ผู้ผลักดัน**– ผลักดันให้ชนเผ่าพื้นเมืองและชุมชนที่พึ่งพิงป่าสามารถเข้าร่วมในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับREDD+ เมื่อจำเป็น

บทบาทของวิทยาการกระบวนการอาจมีความหลากหลายดังที่กล่าวแล้ว แต่สิ่งที่สำคัญสำหรับวิทยาการกระบวนการระดับรากหญ้าคือความเป็นกลางในการส่งเสริมความเที่ยงธรรม ซึ่งหมายถึงวิทยาการกระบวนการจะต้องไม่ตัดสินใจหรือแสดงจุดยืนเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่ควรปล่อยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ ได้พิจารณาว่าประเด็นความเที่ยงธรรมที่เกี่ยวข้องกับพวกเขาคืออะไรและจะนำมาปรับใช้ในบริบททางสังคมวัฒนธรรมและสภาพพื้นที่ของพวกเขาอย่างไรและเพื่อพิจารณาถึงความเที่ยงธรรมในกระบวนการ วิทยาการกระบวนการควรคำนึงถึงกลุ่มคนที่มักเป็นคนชายขอบ และสนับสนุนให้คนกลุ่มนี้สามารถเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นและความสนใจของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเด็นที่เชื่อมโยงอีกประเด็นคือความเที่ยงธรรมในบริบทเฉพาะที่ต้องค้นหากลุ่มที่มักเป็นคนชายขอบเหล่านี้และทำให้แน่ใจว่าความสนใจของคนกลุ่มนี้ได้ถูกนำมาพิจารณาในการวางแผนและการดำเนินการโครงการเกี่ยวกับเรดด์พลัส โดยการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงและควบคุมผลประโยชน์ที่เกิดจากคาร์บอนและไม่ใช้คาร์บอนของกลไกเรดด์พลัส

Q9

เกณฑ์และตัวชี้วัดหลักเพื่อติดตามความคืบหน้าด้านความเที่ยงธรรมภาคป่าไม้, การเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ และเรดด์พลัสอะไรบ้าง?

เพื่อประเมินว่าได้เกิดการบูรณาการหลักการและคุณค่าหลักๆ ของความเที่ยงธรรมในการจัดการป่าไม้, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และเรดด์พลัส, มีความจำเป็นที่จะต้องติดตามมิติทั้งสามด้านของความเที่ยงธรรม โดยมีเกณฑ์และตัวชี้วัดหลักที่จะช่วยในการติดตามดังแสดงในตารางด้านล่าง:

การจัดสรรความเที่ยงธรรม— องค์ประกอบหลักที่เกี่ยวกับการจัดสรรความเที่ยงธรรม ได้แก่ ต้นทุน, ความเสี่ยง, และการจัดสรรผลประโยชน์ที่ทั่วถึงและเป็นธรรม แต่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เชื้อชาติด้านล่างคือองค์ประกอบหลักเหล่านี้ โดยแสดงข้อมูลที่ต้องมีการรวบรวมทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อติดตามการดำเนินงานและความมีประสิทธิภาพของการจัดสรรความเที่ยงธรรมในเรดด์พลัส:

ประเด็นหลัก	ประเภทของข้อมูลที่ต้องรวบรวมเพื่อการติดตาม
ต้นทุน	<ul style="list-style-type: none">ประเภทของต้นทุน—ต้นทุนในรูปของเงินและไม่ใช้ตัวเงินเช่นแรงงาน จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นในกิจกรรมการจัดการป่าต่างๆ เช่น การลาดตระเวน, การปลูกป่า, การใช้วิธีการทางวนวัฒนวิทยา เป็นต้น;การจัดสรรความรับผิดชอบในต้นทุนที่เกิดขึ้น ใครบ้างที่ต้องรับผิดชอบต่อต้นทุน, เป็นเงินเท่าไรหรือใช้เวลาเท่าไรในการทำกิจกรรมการจัดการป่าและเมื่อใด
ความเสี่ยง	<ul style="list-style-type: none">ข้อห้ามในการเข้าไปใช้ทรัพยากรจากป่า, ความท้าทายของการดำรงชีพ, การกีดกันคนบางกลุ่มออกจากกระบวนการตัดสินใจและจัดสรรผลประโยชน์, ความคาดหวังที่ไม่เป็นจริงจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น และต้นทุนที่มากเกินไปกว่าประโยชน์ที่ได้รับ
ผลประโยชน์	<ul style="list-style-type: none">ผลประโยชน์ในรูปตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงินจากป่าไม้, เช่น รายได้ที่เป็นเงิน (การจ่ายให้บุคคล และ/หรือ ใช้ในโครงการของชุมชน) จากทรัพยากรที่เป็นคาร์บอน และไม่ใช่คาร์บอนจากป่าไม้, การเพิ่มการเข้าถึงประโยชน์, กิจกรรมทางเลือกเพื่อสร้างรายได้, การเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้หญิงและกลุ่มชายขอบในชุมชนในกระบวนการเรดด์พลัส;เรื่องราวความเปลี่ยนแปลงและหลักฐานทางเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและผลประโยชน์

ความเที่ยงธรรมในกระบวนการ พิจารณาถึงการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักและผู้ถือสิทธิมีโอกาสในการเข้าร่วมและแสดงความคิดเห็นของคนในกระบวนการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ เชื้อคลิสต์ด้านล่างแสดงถึงตัวชี้วัดและข้อมูลเกี่ยวกับตัวชี้วัดเพื่อติดตามความเที่ยงธรรมในกระบวนการ:

ประเด็นหลัก	ประเภทของข้อมูลที่ต้องรวบรวมเพื่อการติดตาม
<p>สัดส่วนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักและกลไกการตัดสินใจในท้องถิ่น</p>	<ul style="list-style-type: none"> • วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก; • ผู้หญิง, สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์, และกลุ่มคนที่มักถูกกีดกัน เข้าร่วมในกลไกการตัดสินใจระดับท้องถิ่น; • ขั้นตอนในการเลือก/คัดเลือก ตัวแทนเข้ามาในกลไกการตัดสินใจระดับท้องถิ่น; • การค้นหาประเด็นหลักของความเที่ยงธรรมหรืออุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ
<p>กระบวนการตัดสินใจ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • มีกฎระเบียบและข้อกำหนดตามกฎหมายที่กำหนดโดยกลไกการตัดสินใจระดับท้องถิ่นสำหรับการจัดการป่าและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรจากป่า; • องค์ความรู้และการใช้กระบวนการ FPIC ในการตัดสินใจ (FPIC-Free, Prior and Informed). • กฎระเบียบและข้อกำหนดตาม กฎหมายเพื่อส่งเสริมประเด็นหญิง-ชายและการสร้างการมีส่วนร่วมกับทุกกลุ่มในการตัดสินใจ, การเข้าถึงทรัพยากรป่าไม้, และกลไกการแบ่งปันประโยชน์; • ความถี่ในการประชุม (มีการประชุมกี่ครั้งในหนึ่งเดือนหรือหนึ่งปี) ที่จัดขึ้นโดยกลไกการตัดสินใจ, และบันทึกจากการประชุม; • แผนงานเพื่อดำเนินการภายหลังการประชุม; • มีกลไกรับเรื่องร้องเรียน ที่ชุมชนท้องถิ่นรับทราบ
<p>ความโปร่งใสและการเข้าถึงข้อมูล</p>	<ul style="list-style-type: none"> • การเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการป่า ซึ่งรวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุการทำลายป่าและทำให้ป่าเสื่อมโทรม, มีบันทึกการเบิกจ่ายเงินสำหรับกิจกรรมการจัดการป่า, แหล่งทุนและรายจ่ายของเงินทุน และกลไกการแบ่งปันประโยชน์, หากเป็นไปได้; • ข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยง, ความท้าทายและค่าเสียโอกาสจากรีดทรัพย์; • เวทีการพูดคุยระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในหรือโดยรอบชุมชน ซึ่งสามารถนำไปสู่การส่งเสริมความเที่ยงธรรมในเรดด์พลัส; • องค์ความรู้เกี่ยวกับโครงการพัฒนา/กิจกรรมในพื้นที่ป่าที่อาจส่งผลกระทบต่อการวางแผนและดำเนินการโครงการเรดด์พลัส

ความเที่ยงธรรมในบริบทเฉพาะ: พิจารณาจากการที่สถานการณ์, ศักยภาพ และสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ปัจจุบันนั้นสนับสนุนให้เกิดความเที่ยงธรรมอีกสองมิติคือการจัดสรรและความเที่ยงธรรมในกระบวนการ จึงต้องมีข้อมูลสนับสนุนด้านนโยบาย, สถาบัน และกระบวนการ⁵ ที่เป็นข้อมูลปัจจุบันเพื่อใช้พิจารณาการเข้าถึงทรัพยากร, บทบาทและความรับผิดชอบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลไกเรดด์พลัส การติดตามความเที่ยงธรรมในมิตินี้ มีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้:

ประเด็นหลัก	ประเภทของข้อมูลที่ต้องรวบรวมเพื่อการติดตาม
<p>สถานการณ์ในปัจจุบันของการจัดการป่าไม้ในท้องถิ่น</p>	<ul style="list-style-type: none"> • กลไกทางสถาบันในการจัดการป่าไม้ในปัจจุบัน เช่น ในปัจจุบันใครมีบทบาทตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการป่า และเพราะเหตุใดจึงเป็นบุคคลกลุ่มนี้ และพวกเขาตัดสินใจอย่างไร? • อุปสรรคต่อการสร้างการมีส่วนร่วม เช่น ปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดความแตกต่างในเรื่อง 'สิทธิ', 'การเข้าถึง', หรือ 'ข้อห้าม' เช่น ชาติพันธุ์, เพศ, วรรณะ, การศึกษา และการรู้หนังสือ, อายุ, อาชีพ, ที่ตั้ง, สถานะครัวเรือน, ศาสนา, มุมมองทางเพศ, เป็นต้น และปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อความเที่ยงธรรมของกลุ่มต่างๆ อย่างไร? • ประเด็นความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดินป่าไม้และทรัพยากรจากป่า
<p>ศักยภาพในเรื่องเรดด์พลัส</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ระดับของความตระหนักและความรู้ของผู้มีบทบาทในการตัดสินใจ และสมาชิกในชุมชน ในประเด็นด้านนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและจัดการทรัพยากรป่าไม้; • ระดับขององค์ความรู้ในการจัดการป่าไม้, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และเรดด์พลัส ระหว่างกลุ่มชุมชนท้องถิ่นที่มีระดับทางเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน, รวมถึงกลุ่มผู้หญิงและกลุ่มชาติพันธุ์ และนโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้อง • แผนการพัฒนาศักยภาพของผู้มีบทบาทตัดสินใจในท้องถิ่นและสมาชิกในชุมชน เกี่ยวกับการจัดการป่า, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเรดด์พลัส; • วัฒนธรรมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชน, เช่น ในระหว่างการประชุมปกติ- มีการให้เวลาเพิ่มเติมกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลโดยผู้ที่ผ่านการอบรม ได้แลกเปลี่ยนกับสมาชิกคนอื่นๆ ที่ไม่มีข้อมูลในประเด็นนั้นๆ

⁵ องค์กร,การจัดตั้ง,โครงสร้าง,สังคม,หรืออื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน,เจตนาารณในการขับเคลื่อนงานหรือโครงการ โดยเฉพาะงานที่เกี่ยวกับสาธารณะ, การศึกษา หรือการกุศล

Q10

บทบาทของ RECOFTC ในการเพิ่มความเที่ยงธรรมในการบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภาคป่าไม้มีอะไรบ้าง?

RECOFTC – ศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า ให้ความสำคัญกับหลักการของแนวทางบนฐานสิทธิ รวมทั้งแนวทางซึ่งบูรณาการบรรทัดฐาน, หลักการ, มาตรฐาน, และเป้าหมาย จากหลักสิทธิมนุษยชน สู่การวางแผนและกระบวนการในการพัฒนา และจากบทบาทหลักที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพ RECOFTC ได้พัฒนาเอกสารการวิจัยและฝึกอบรม, และจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการของความเที่ยงธรรมทางสังคมในการบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภาคป่าไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาโครงการระดับภูมิภาค 2 โครงการในการส่งเสริมแนวคิดความเที่ยงธรรมทางสังคมในประเทศดังกล่าว โครงการแรกคือโครงการ REDD + Grassroots ได้รับการสนับสนุนจาก NORAD และโครงการ GREEN Mekong ได้รับการสนับสนุนจาก USAID โดยทั้งสองโครงการช่วยเสริมซึ่งกันและกันทั้งด้านพื้นที่ดำเนินการ, แนวทาง และกลุ่มเป้าหมาย และมีพื้นที่ดำเนินงานร่วมใน 3 ประเทศของกลุ่มน้ำโขง (ลาว, เมียนมา, และเวียดนาม); นอกจากนี้ โครงการ REDD+ Grassroots มีการดำเนินงานในประเทศอินโดนีเซีย และเนปาล และโครงการ GREEN Mekong ดำเนินงานในประเทศกัมพูชาและไทยซึ่งทั้งสองโครงการมีแนวคิดร่วมในการดำเนินการที่ชัดเจน โครงการ REDD+ Grassroots มีกลุ่มเป้าหมายจากระดับรากหญ้ามาถึงระดับจังหวัด และโครงการ GREEN Mekong มีกลุ่มเป้าหมายจากระดับจังหวัดสู่ระดับภูมิภาค

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐระดับจังหวัดและองค์กรภาคประชาสังคมที่จะต้องทำงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับรากหญ้าคือกลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการ GREEN Mekong ในขณะที่โครงการ REDD+ Grassroots ทำงานร่วมกับชุมชนที่พึ่งพิงป่า และองค์กรภาคเอกชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิง, กลุ่มชาติพันธุ์, นักข่าว, ครู, นักเรียน, และกลุ่มเยาวชน กิจกรรมเช่นการสร้างความตระหนัก, การฝึกอบรม และกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพในระดับท้องถิ่นเป็นกิจกรรมหลักในโครงการ REDD+ Grassroots สำหรับโครงการ GREEN Mekong ดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ในระดับชาติและระดับภูมิภาค, ทั้งยังมีการเชื่อมโยงกับการพัฒนานโยบายของกลไกระดับภูมิภาค เช่น ประชาคมอาเซียน แนวทางแบบองค์รวมนี้ไม่เพียงแต่ช่วยในการพัฒนาศักยภาพที่จำเป็นสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับรากหญ้า (ผ่านโครงการ REDD+ Grassroots), แต่ยังช่วยสร้างการเชื่อมโยงระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับรากหญ้าและผู้กำหนดนโยบายรวมไปถึงผู้ปฏิบัติทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาค (ผ่านโครงการ GREEN Mekong) ; ซึ่งจะช่วยสร้างพลังในการขับเคลื่อนสำหรับการส่งเสริมหลักการของความเที่ยงธรรมทางสังคมในภาคป่าไม้, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเรดด์พลัสในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

นอกเหนือจากการพัฒนาคู่มือฉบับย่อรวมคำถาม-ตอบ นี้, ทั้งสองโครงการได้ร่วมพัฒนาคู่มือการฝึกอบรมเกี่ยวกับ การเพิ่มความเที่ยงธรรมระดับรากหญ้าในบริบทป่าไม้และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รายละเอียดสั้นๆ และการอธิบายอย่างง่ายเกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆ ของความเที่ยงธรรมในภาคป่าไม้, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเรดด์พลัส ในคู่มือฉบับย่อนี้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่มีอยู่ในคู่มือการฝึกอบรม โดยผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดได้จากลิงค์:

<http://www.recoftc.org/training-manuals-and-guides/improving-grassroots-equity-forests-and-climate-change-context-training>

ข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องความเที่ยงธรรม, สามารถดูได้จาก:

- grassrootsequity portal: <http://www.recoftc.org/project/green-mekong/project/grassroots-equity-portal>
- genderequityvideo: <http://www.recoftc.org/project/green-mekong/videos/video-what-gender-equity>
- gender equity booklet: <http://www.recoftc.org/project/grassroots-capacity-building-redd/q-and-gender-redd-qa-handbook>
- GREEN Mekong Program: <http://www.recoftc.org/project/green-mekong>
- REDD+ GrassrootsProject: <http://www.recoftc.org/project/grassroots-capacity-building-redd>

THE CENTER FOR PEOPLE AND FORESTS

ศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า - รีคอฟ (RECOFTC) ก่อตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ. 2530 เป็นองค์กรที่มีลักษณะเฉพาะและมีความสำคัญในแวดวงของงานด้านวนศาสตร์ชุมชนและยังเป็นองค์กรความร่วมมือในระดับประเทศที่ไม่แสวงหาผลกำไร เป็นองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญในการเสริมสร้างศักยภาพด้านวนศาสตร์ชุมชนและการพัฒนาการจัดการป่าไม้ที่ยั่งยืน

รีคอฟดำเนินงานโดยความร่วมมือกับเครือข่ายยุทธศาสตร์และภาคีพันธมิตรซึ่งรวมถึง ภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ ชุมชนท้องถิ่น รวมถึงสถาบันวิจัยและสถาบันการศึกษาทั้งในระดับประเทศและภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ด้วยประสบการณ์ในระดับนานาชาติที่มากกว่า 25 ปี ภายใต้แนวทางที่หลากหลายในการเสริมสร้างศักยภาพ ที่ครอบคลุมถึงการวิเคราะห์และศึกษาวิจัย การสร้างพื้นที่สาธิต และจัดทำเอกสารด้านการฝึกอบรม โดยเป็นองค์กรที่ร่วมสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหางานเพื่อคนกับป่า บนหลักการในสิทธิที่เข้มแข็ง มีธรรมาภิบาลและการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

ศูนย์วนศาสตร์ชุมชนเพื่อคนกับป่า (RECOFTC)
ตู้ ป.ณ. 1111 ที่ทำการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
กรุงเทพมหานคร 10903
โทรศัพท์ +66 (0) 2940 5700
โทรสาร +66 (0) 2561 4880
info@recoftc.org
www.recoftc.org

Printed on recycled paper